

BORAT

USA, 2006

Ohjaus: Larry Charles

Näyttelijät: Sacha Baron Cohen, Ken Davitian, Pamela Anderson

Kesto: 85 min.

Genre: pitkä fiktio, komedia, farssi

Ikäraja: K15

Oppimateriaalin tehtävät on suunnattu lukiolaisille ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille.

Oppimateriaalin teemoja: kulttuuri-identiteetti, stereotyyppiat ja rasismi, satiiri, elokuva mediaailmiönä

Alkuperäinen nimi: *Borat: Cultural Learnings of America for Make Benefit Glorious Nation of Kazakhstan*

VINKKEJÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

Ensireaktiot elokuvasta

Järjestäkää luokassa keskustelu heti elokuvan katsomisen jälkeen. Oppilaat kertovat elokuvan välittömästi herättäneitä reaktioita ja ajatuksia, jotka opettaja kirjoittaa ylös. Tämän jälkeen vastaukset käydään yhdessä läpi ja ryhmitellään. Millaiset ensireaktiot elokuvasta olivat tyypillisimpiä?

Kulttuuri-identiteetti, stereotyyppiat, rasismi

Borat käsittelee provosoivan ääliökomedian pinnan alla varsin ajankohtaisia ja nykyisessä maailmantilanteessa oleellisia kysymyksiä kulttuurisesta ja etnisestä identiteetistä. Elokuvan satiirinen lähestymistapa avaa uusia näkökulmia rasismiin, ennakkoluuloihin ja stereotyyppioihin pakottaen katsojan kohtaamaan ja kyseenalaistamaan myös omat ennakkoluulonsa. Boratin hahmon kautta tulee esiin monia globalisoituvan maailman etnisyyksien, kansallisuuksien ja kulttuurien määrittelyn ongelmia.

- Identiteetti on tärkeä käsite kun puhutaan monikulttuurisuudesta, kulttuurienvälisyydestä ja niihin liittyvistä ongelmista. Kirjoittakaa jokainen ensin oma selityksenne sanalle identiteetti aikaisempien tietojenne tai mielikuvienne perusteella. Ottakaa sitten selvää miten identiteetti on yleensä määritelty.

(Kulttuuriantropologian oppisanasto Jargon (Kampus kustannus 2002) määrittelee identiteetin seuraavasti: ”Alun perin psykologian termejä. Kokonaiskäsitys, joka yksilölle syntyy itsestään toimivana yksilönä, omien ja toisten yksilöiden havaintojen kohteena. Kulttuuriantropologiassa identiteetillä ymmärretään usein ryhmäidentiteettiä, joka muodostuu yksilölle tietyn ryhmän jäsenenä tai joka luonnehtii ryhmää kokonaisuutena. Puhutaan esim. kulttuuri-, paikallis-, alue- sekä kansallisesta identiteetistä.” Identiteetti on toisaalta oman erilaisuuden tiedostamista ja toisaalta muihin samastumista ja sille läheinen käsite on minäkuva. Identiteetti ei myöskään ole täysin pysyvä vaan se on jatkuvassa muutostilassa.)

- Tehkää käsitekartta omasta identiteetistänne. Vertailkaa sitten karttojanne. Mistä osa-alueista identiteettinne muodostuu? Mitkä asiat ovat oman identiteettinne kannalta tärkeitä? Mikä rooli esimerkiksi kansallisella identiteetillä on? Mitä positiivisia rakennusaineita omaan identiteettiisi löytäisitte suomalaisesta kansankulttuurista?

- Kulttuurintutkija Stuart Hall on lausunut identiteetistä seuraavaa: "Identiteetti on alusta pitäen keksintöä. Identiteetti muodostetaan siinä epävakaassa pisteessä, missä 'ääneenlausumattomat' subjektiviteettia koskevat tarinat tapaavat historian ja kulttuurin kertomukset." Vaikeaselkoiselta vaikuttava ajatus tiivistää oivallisesti identiteetin käsitteen ytimen. Miettikää mitä ajatus oikeastaan pitää sisällään.

Pohtikaa suomalaista kansallisidentiteettiä tästä keksityn identiteetin näkökulmasta. Miten identiteetti keksitään? Mikä on kansallisidentiteetin merkitys? Miettikää sekä positiivisia että negatiivisia esimerkkejä kansallisen ja etnisen identiteetin käyttämisestä ja rakentamisesta.

- Mitä ymmärrätte väitteellä "kansalliset kulttuurit ovat kuviteltuja yhteisöjä"? Millä tavalla Suomen kansallinen kulttuuri on kuviteltu yhteisö? Mistä "kuvitelmista" tällainen yhteisö muodostuu? Pohtikaa ryhmissä.

(Hallin mukaan samastumisen mahdollistavat yhteisöt, kuten kansakunta, etninen ryhmä, perhe jne., ovat keinotekoisia, fiktiota. Kaikki identiteetit paikantuvat kulttuuriin, kieleen ja historiaan. Niiden avulla rakentuu erityisesti kansallinen identiteetti, jota ei luonnostaan ole olemassa vaan se täytyy rakentaa eri elementeistä. Kansakunnan kertomusta kerrotaan mm. populaarikulttuurissa, traditioissa, kansallisessa historiassa ja myyteissä ja kuvitteellisen yhteisön jäsenet näkevät itsensä osallisena tätä kertomusta. Identiteetti rakentuu eron kautta, oma minuus määritellään suhteessa toisiin ja siten jako "meihin" ja "muihin" on identiteetin rakentamisen kannalta usein keskeistä. Oppilaat voivat pohtia ketkä he näkevät "meinä" ja "muina" ja mitä merkitystä sillä on heidän oman identiteettinsä kannalta.

Stuart Hallin mukaan emme synny kansallisilla identiteeteillä varustettuna vaan ne muodostuvat vähitellen, koska olemme osallisia kansakunnan ideaan, emme pelkästään kansakunnan laillisia kansalaisia. Kansakunta synnyttää tunteen

identiteetistä ja uskollisuudesta koska se on symbolinen yhteisö. Kansallisvaltio onkin merkittävä lähde modernien kulttuuristen identiteettien rakentamisessa. Äärimmillen viety nationalismi on esimerkki kulttuuri-identiteetin käytöstä vallan, aggression ja väkivallan välineenä. Positiivinen vaikutus kulttuuri-identiteetillä on yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunteen luojana. Hall tarjoaa pysyviin vastakohtiin ja kulttuurien välisiin vastakkainasetteluihin sidotulle nationalismille korvaajaksi etnisyyttä, joka painottaa kaikkien kulttuurien erityisyyttä ja antaa identiteetille liikkumatilaa. Etnisyys voisi siis olla identiteettiä määrittelevä käsite, joka ei aseta eri identiteettejä vastakkain, eikä tee niiden välille jyrkkiä eroja.)

Pohtikaa kysymystä keksitystä identiteetistä myös Boratin kautta, hänen kulttuurinen identiteettinsähän on konkreettisesti kuviteltu. Mistä osista se muodostuu ja mitä piirteitä elokuvan tekijät ovat pitäneet sen muodostamisen kannalta oleellisina? Tehkää sitten joko yksin tai ryhmissä "identiteetikartta" Boratille. Miettikää mitkä asiat olisivat hänen identiteettinsä kannalta oleellisia ja millaisille asioiden varaan hänen kulttuurinen ja etninen identiteettinsä rakentuu?

(Boratin kansallinen identiteetti on elokuvan täysin elokuvantekijöiden rakentama, mm. hänen puhumansa kieli on sekoitus puolaa ja hepreaa. Elokuvan kazakstanilaisuus on siis kirjaimellisesti rakennettu kansallisuus, joka muodostuu länsimaisten kliseitten varaan ja tekee ne naurunalaisiksi. Boratin identiteetti näyttäisi rakentuvan voimakkaiden vastakkainasettelujen kautta ja suhteessa muihin, "me" ja "muut" -ajattelu tuodaan kärjistyesti esiin. Kansalliset perinteet, uskomukset ja muut perinteisesti kulttuurisen identiteetin kannalta oleelliset asiat kyseenalaistetaan kärjistämisen ja absurdin huumorin kautta. Boratin hahmon muodostamisessa korostuu siis kulttuurisen identiteetin rakennettu luonne: hahmo on rakennettu osaksi fiktiivistä kulttuuria, jossa oleellista on jyrkkä toisista erottuminen mm. rasismin ja antisemitismin avulla.

Kirjallisuutta:

* Aro, Laura 1999. *Identiteetti ja perinne* (Teoksessa *Kulttuurin muuttuvat kasvot*). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

* Hall, Stuart 1999: *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino. *Puheenvuoroja identiteetistä* 1997. Toim. Kalle Virtapohja. Jyväskylä: Atena.)

- Lukekaa seuraava opetusministeriön linjaus ja keskustelkaa sen pohjalta monikulttuurisuudesta Suomessa. Ottakaa keskusteluun konkreettisia esimerkkejä.

Monikulttuurisuus ja kulttuurin saavutettavuus

Opetusministeriön tavoitteena on turvata kieli- ja kulttuurivähemmistöjen, vammaisvähemmistön sekä muiden erityisryhmien mahdollisuudet osallistua kulttuuriin ja tuoda tasa-arvoisesti esiin omaa luovuuttaan.

Kulttuurin ja taiteen palvelujen ja tukimuotojen tulee olla kaikkien käytettävissä. Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää usein vähemmistöjen tarpeiden erityistä huomioita ottamista palveluista ja tukimuotoja suunniteltaessa.

Opetusministeriö huolehtii oman toimialansa lainsäädännön valmistelussa yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Ministeriö tukee kulttuuritarjonnan saavutettavuutta parantavia hankkeita ja toimintaa. Tukea myönnetään myös kieli- ja kulttuurivähemmistöjen ja vammaisvähemmistön kulttuuritoimintaan sekä selkokirjallisuuden tuottamiseen.

Opetusministeriön alaisuudessa toimii valtakunnallinen Näkövammaisten kirjasto Celia, joka palvelee lukemisesteisiä ihmisiä.

Monikulttuurisuuteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyviä asioita hoidetaan opetusministeriössä eri osastoilla ja yksiköissä. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto ottaa ne huomioon mm. toimialansa kehittämisessä, ohjaamisessa ja rahoituksessa. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto vastaa mm. maahanmuuttajien ja erityisryhmien koulutukseen liittyvistä asioista.

Lähde:

<http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/monikulttuurisuus/?lang=fi>

Tutustukaa opetusministeriön monikulttuurisuuden tukemiseen ja rasismien vastaiseen työhön jaettavaan avustukseen:

http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus_monikulttuurisuuden_tukemiseen_ja_rasismien_vastaiseen_tyohon

- Kehitelkää sitten ryhmissä oma kuvitteellinen hankkeenne jota varten voitte myös tehdä avustushakemuksen. Kiinnittäkää erityisesti huomiota hankkeen merkittävyyden perustelemiseen syrjinnän vähentämisen kannalta.

- Umpirasistinen ja sovinistinen Borat saattaa suvaitsemattomuuden ja ennakkoluulot naurettavaan valoon ja tuo näitä piirteitä esiin pinnaltaan poliittisesti korrektista länsimaisuudesta.

Tehkää luokassa listaa rasismia käsittelevistä elokuvista ja miettikää yhdessä miten aihetta on niissä käsitelty, miten Boratin lähestymistapa suhteutuu näihin? Poimikaa elokuvasta länsimaalaista rasismia kuvaavia kohtauksia. Millä tavalla rasismi ilmenee? Löytyykö samanlaisia ilmiöitä suomalaisesta yhteiskunnasta? pohtikaa yhdessä oman asuinkuntanne ennakkoluuloja ja rasismia. Kirjatkaa ylös ympäristönne ennakkoluuloja ja miettikää konkreettisia keinoja niistä eroon pääsemiseksi.

- Keksikää ryhmissä jokin rasismiin tai muuhun syrjintään liittyvä tapaus, joka voi olla myös todellinen tilanne. Kehittäkää roolihahmot ja tapahtumapaikat, jakakaa sitten jokaiselle rooli, jonka lähtökohdasta hän lähestyy tilannetta. Käykää sitten tilannetta läpi siten että jokainen reagoi tapahtumiin omana roolinsa puitteissa. Kiinnittäkää huomiota erityisesti siihen millaisia ratkaisuja kunkin roolin näkökulmasta voisi löytää ja miten tapahtumien kulkuun voi vaikuttaa.

(Elokuvassa maailma rakentuu kulttuuristen vastakkainasettelujen varaan, kulttuurit pelkistyvät stereotyypeiksi. Kärjistämällä Boratin pelkoa ja vihaa juutalaisia ja romaneja kohtaan alleviivataan ennakkoluulojen järjenvastaisuutta. Toisaalta näennäisesti suvaitsevaisen amerikkalaisen yläluokan suhtautuminen eksoottiseen ulkomaalaiseen on myös alentuvan syrjivää. Erityisesti mustan prostituoidun aiheuttamat reaktiot kertovat syvällä kytevästä rasismista.

Rasismista lisää:

- * Isaksson, Pekka ja Jokisalo, Jouko 1998: *Kallonmittaajia ja skinejä. Rasismian aatehistoriaa*. Helsinki: Like
- * Miles, Robert 1994: *Rasismi*. Tampere: Vastapaino.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Rasismi>

Euroopan unionin rasismidirektiivi:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/fi/oj/dat/2000/l_180/l_18020000719fi00220026.pdf

Ihmisoikeusliiton Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005 –raportti:

http://www.ihmisoikeusliitto.fi/julkaisut/rasismi_suomessa/RS2005_FINAL.pdf

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus:

<http://www.amnesty.fi/mita-teemme/tietoa-amnestysta/mita-ovat-ihmisoikeudet-1/ihmisoikeuksien-yleismaailmallinen-julistus>

Materiaalia opettajille rasismista ja muista ihmisoikeuksien peruskysymyksistä:

<http://www.ihmisoikeudet.net/opettajalle/opettajalle>

- Elokuva leikittelee stereotyypeillä ja paljastaa niitä kulttuuristamme. Määritellä ensin stereotypian käsite ja tehdä sitten luetteloa elokuvan esittämistä stereotyyppioista. Lisätäkää listaan suomalaisessa kulttuurissa vallitsevia stereotyyppioita. Yrittäkää myös pohtia millaisia stereotyyppisiä käsityksiä esimerkiksi tietyistä kansallisuuksista teillä itsellänne on. Pohtikaa yhdessä mistä tällaiset käsitykset tulevat ja miten niitä pidetään yllä.

(Stereotypian määrittelyyn löytyy apua esimerkiksi sivuilta:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Stereotypia>

ja

http://www.ymmarraks-saa.fi/esite/SIVUT/7_Ennakkoluuloja-stereotyyppioita.html)

- Kazakstanissa Boratin huumoria ei ole aina ymmärretty ja elokuva on tulkittu solvaukseksi kazakstanilaisia kohtaan. Mitä mieltä olette tällaisesta reaktiosta? Miettikää miten itse reagoisitte jos Borat olisikin suomalainen? Millaisia stereotyyppioita tällaisen komedian tarpeisiin suomalaisesta kulttuurista voisi löytää? Käsikirjoittakaa ryhmissä uudestaan elokuvan kohtaus, joka tapahtuu Boratin kotikylässä ja muuttakaa tapahtumapaikaksi jokin suomalaispaikkakunta.

- Elokuva käsittelee myös amerikkalaisuuteen liittyviä stereotyyppioita. Millaisen kuvan elokuva luo USA:sta? Mitä amerikkalaisia kulttuuri-ilmiöitä elokuvassa nousee esiin?

(Aiheiden käsittelyä voi laajentaa tutustumalla seuraaviin teoksiin:

- * Beck, Ulrich 1999: *Mitä globalisaatio on? Virhekäsityksiä ja poliittisia vastauksia*. Tampere: Vastapaino.
- * Chomsky, Noam 2003: *Valta ja terrori*. Turku: Sammakko
- * Chossudovsky, Michel 2003: *Sota ja globalisaatio. Syyskuun 11. päivän taustaa*. Helsinki: Like.)

Satiiri

Borat yhdistää monia elokuvakerronnan muotoja ja audiovisuaalisen kerronnan ilmiöitä. Kaikessa ääliömäisyydessäänkin sympaattisen päähenkilön ympärille muodostuva tarina saa vaikutteita niin dokumenttielokuvan ilmaisusta, tosi-tv:stä, roadmiviasta kuin propagandaelokuvasta. Räävitön ja provosoiva satiiri on elokuvan silmiinpistävin tyylilaji ja onpa elokuvaa myös luonnehdittu termillä mockumentary.

- Satiiri on tunnetusti vaikea laji ja satiirinen komedia vaatii katsojaltaan paljon. Selvittäkää ensin yhdessä mitä satiirilla tarkoitetaan. Millaisia keinoja satiirissa käytetään, millaista on satiirinen huumori? Etsikää sitten elokuvasta satiirille tyypillisiä piirteitä. Mikä tekee elokuvasta satiiriin? Kerätäkää luokassa listaa tietämistänne satiirisista elokuvista/ TV-ohjelmista, millaisia aiheita niissä käsitellään? Voitte myös kehittää omia satiirin aiheita.

- Satiiria on sanottu toden puhumisen muodoksi, miten tällainen luonnehdinta sopisi Borat elokuvaan? Entä väite siitä että satiiri olisi sananvapauden pioneeri?

(Satiiri on huumorin alalaji, joka tarkoittaa jonkin aiheen käsittelyä niin, että se näyttää naurettavalta. Satiirissa voidaan käyttää samantapaista tekniikkaa kuin parodiassa, mutta satiiri on yleensä hienovaraisempaa.

Satiiri ei välttämättä ole aina hauska, sillä satiiri pyrkii pelkän huvittamisen sijasta esittämään myös kritiikkiä ja ottamaan kantaa. Satiirin päätarkoitus onkin koomisen sijaan pikemminkin poliittinen, sosiaalinen tai moraalinen.

Lähde: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Satiiri>

Satiiri kuvaa usein negatiivista maailmankuvaa, joka voi paljastaa jotain todellisuudestamme ideaalien takana. Satiirilla on myös sanottu olevan lupa ylittää hyvän maun rajoja ja osoittaa siten yhteiskunnallisia epäkohtia tavoitteenaan usein niiden korjaaminen. Tietynlainen vallankumouksellisuus ja karnevalistinen kyseenalaistaminen taburikkomuksineen vahvistavat elokuvan satiirilunonetta. Satiirille tyypillisesti Boratissa myös nostetaan esiin ajankohtaisia yhteiskunnallisia epäkohtia.)

- Pohtikaa elokuvan rakennetta ja keinoja joita se käyttää. Mitä erilaisia elokuvan lajeja elokuva mielestänne yhdistää ja millainen vaikutelma tästä syntyy?

(Elokuva on tehty dokumenttia muistuttavaksi. Tällaisilla muka-dokumenteilla on komediagenressä pitkät perinteet, joita Boratkin osaltaan jatkaa. Elokuva noudattelee roadmovien, eli tie-elokuvan kaavaa, jossa tapahtumat rakentuvat matkan ympärille ja on usein rakenteeltaan episodimainen. Elokuvan rakenne on pohjimmiltaan klassisen Hollywood-kerronnan mukainen, vaikka se muodostuu kuin erillisistä sketseistä, joka kertoo Boratin juurista TV-viihteessä. Perinteiseen kerrontaan on tuotu uusia elementtejä mm. tosi-tv:n alueelta.)

- Mistä elokuvan koomisuus syntyy? Miettikää kohtia, jotka naurattivat eniten ja pohtikaa mikä tekee niistä hauskoja. Keskustelkaa luokassa onko olemassa asioita, joiden kustannuksella ei saisi nauraa, millaiset aiheet ovat sopimattomia komediaksi ja miksi? Pohtikaa kysymystä myös aiemmin näkemienne elokuvien valossa, listatkaa elokuvia joiden huumori on epäsovinnaisia ja kertokaa niistä omia mielipiteitänne.

(Elokuva perustuu sketsihumorille, jossa oleellista on komediallinen ajoitus. Myös leikkauksella aikaansaadulla rytmillä luodaan koomista vaikutusta. Vitsien satiirinen huumori naurattaa mm. karnevalistisella asioiden ylösalaisin kääntämisellä, kyseenalaistamisella ja rajojen rikkomisella. Oppilaat voisivat miettiä miksi juuri tietyt vitsit joko naurattavat tai kauhistuttavat heitä ja pohtia omista kokemuksistaan käsin mistä koominen vaikutelma syntyy.)

Elokuva mediailmionä

Borat on saanut varsin ristiriitaisen vastaanoton ja herättänyt monenlaisia mielipiteitä. Elokuva on luonnehdittu sekä junttikomediaksi, törkyklassikoksi että älykkääksi satiiriksi.

- Tutustukaa Borat-ilmion ympärillä käytyyn internet-keskusteluun ja eritelkää keskustelun

piirteitä. Etsikää elokuva-arvosteluja lehdistä ja internetistä. Ryhmitelkää niitä negatiivisiin ja positiivisiin ja katsokaa miten vastakkaisia mielipiteitä on perusteltu. Eroavatko arvostelut paljon omista mielipiteistänne? Perustelkaa myös omia mielipiteitänne.

- Tutustukaa elokuvan kotisivuihin (<http://www.borat-movie.co.uk/>) ja pohtikaa mitä elokuvan kotisivuilla halutaan viestittää. Miten sivut on rakennettu, mitkä voisivat olla ilmaisun esikuvia ja mitä vaikutelmaa tavoitellaan? Miettikää miten Boratin hahmoa rakennetaan elokuvan ulkopuolella.

(Sivut ovat osa prosessia, jossa elokuvantekijät luovat Borat Sagdiyevin hahmon ympärille fiktiivistä todellisuutta, tähän liittyy myös se, että hahmon luoja ja näyttelijä Sacha Baron Cohen esiintyy julkisuudessa kehittämänsä hahmon roolissa. Elokuvan kotisivut on tehty Kazakstanin tiedotusministeriön sivuiksi ja osaltaan ne myös parodioivat vastaavanlaisia tiedotussivuja. Oppilaat voivat tutustua myös esimerkiksi <http://virtual.finland.fi/> -sivustoon ja miettiä onko sivuilla mitään yhteistä.)

- Etsikää tietoa Borat-hahmosta ja hänen luojastaan Sacha Baron Cohenista. Jäljittäkää hahmon kehityshistoria sarjasta elokuvaan. Verratkaa hahmoa muihin televisiosta elokuvaan päätyneisiin hahmoin ja pohtikaa ilmiön merkitystä. Onko kyseessä vain kaupallinen voiton maksimointi vai tämän päivän mediakulttuurin tyypillinen piirre? Mitä tällaiset ”monimediaiset” ilmiöt kertovat kulttuuristamme?

(Tiedon etsimisen voi aloittaa seuraavilta www-sivuilta: http://fi.wikipedia.org/wiki/Sacha_Baron_Cohen
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Borat>
<http://finnish.imdb.com/name/nm0056187/bio>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Borat>

Borat on hyvä esimerkki medioiden muutoksesta, jossa keskeistä on globalisoituminen, viestinnämäärällinen lisääntyminen ja markkinaideologioiden kasvava asema. Ilmiön kautta voi pohtia myös medioiden merkityksen kasvua. Oppilaat voivat lähestyä kysymystä miettimällä miten muut mediat vaikuttavat heidän omaan mielipiteeseensä tietystä elokuvasta ja millä tavalla he osallistuvat elokuvan valkokankaan ulkopuoliseen elämään esimerkiksi oheistuotteiden tai internetin keskustelupalstojen avulla.

Välineitä mediakritiikkiin ja mediamurroksen ymmärtämiseen löytyy esimerkiksi kirjoista
* *Miten media puhuu*. Norman Fairclough, 1998
Tampere: Vastapaino.
* *Media muuttuu*. Toim. Aimo Ruusunen, 2002.
Helsinki: Gaudeamus)

- Kysymys elokuvan kohtausten aitoudesta on herättänyt paljon huomiota, mitkä kohtaukset ovat lavastettuja ja missä pahaa-aavistamattomat haastateltavat tulevat paljastaneeksi ennakkoluulojaan valereportterille. Mitä merkitystä niiden totuudellisuudella lopulta on? Pohtikaa totuuden merkitystä elokuvassa, miten fiktion avulla voi kuvata totuutta?

- Valitkaa jokainen yksi näkemänne dokumenttielokuva ja verratkaa Boratin kerrontaa siihen, mitä yhtäläisyyksiä löydätte? Mitä dokumentille tyypillisiä keinoja elokuvassa on käytetty ja mitä tällaisella tyylillä on mielestänne tavoiteltu? Millaisen vaikutelman dokumenttimaisuus mielestänne luo ja miten se vaikuttaa elokuvan tulkintaan ja vastaanottoon? Kuvitelkaa millainen elokuva olisi ”perinteisenä” komediana.

(Boratissa tavoitellaan dokumenttimaista ilmaisua kuvausteknisillä keinoilla ja leikkauksella. Dokumentin reportaasista erottava tekijän näkökulma tulee elokuvaan toimittaja Boratin kautta ja monet dokumenttielokuvalla tyypilliset keinot haastatteluineen ja selittävine teksteineen ovat käytössä.

Oppilaat voivat etsiä tietoa dokumentti-ilmaisusta esimerkiksi Jarmo Valkolan kirjasta Dokumentin teoria ja estetiikka digitaalisella kaudella (jonka digitaalinen versio löytyy osoitteesta <http://batman.jypoly.fi/%7EValkola/index.html>)

sivuilta http://en.wikipedia.org/wiki/Documentary_film

tai Jouko Aaltosen kirjasta Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa: Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Helsinki: Like, 2006.)

Oppimateriaalin on laatinut FM Marjo Kovanen.

Oppimateriaalin on tuottanut Anna-Liisa Puura-Castrén Koulukinosta.